

Försvara tryck- och yttrandefriheten !

Kritik av Yttrandefrihetskommitténs delbetänkande, SOU 2010:68

1. Tidsplan

Den 22 oktober 2010 lade Yttrandefrihetskommittén (YFK) fram på remiss delbetänkandet, SOU 2010:68 "Ny yttrandefrihetsgrundlag? Yttrandefrihetskommittén presenterar tre modeller", www.regeringen.se/content/1/c6/15/41/77/84817cc9.pdf , till sannolikt slutet av januari 2011. Sidhänvisningar görs till detta debattbetänkande.

YFK har lämnat uppdrag till en grupp jurister att undersöka EU-rättens förhållande till tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) och vilka ändringar i dessa grundlagar som man vill föreslå. Uppdraget ska redovisas i december 2010. YFK ska under våren 2011 bestämma sig för vilken modell man föredrar.

YFK ska till sommaren 2011 ha bildat sig en uppfattning om man ska föreslå en helt ny yttrandefrihetsgrundlag eller om man ska behålla TF och YGL och vilka ändringar i dessa grundlagar som man i så fall föreslår. Slutbetänkandet ska lämnas i december 2011. Tidsplanen är hämtad från Ingemar Folkes artikel "Yttrandekommitténs debattbetänkande" på hemsidan till "Tidskrift för Folkets Rättigheter", www.tffr.org .

2. Bakgrund

Bakgrunden framgår av direktiv, Dir. 2008:42. "Regeringen tillkallade genom beslut den 30 april 2003 en beredning med uppgift att följa utvecklingen på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området (dir. 2003:58) . Beredningen har antagit namnet Tryck- och yttrandefrihetsberedningen. ... Beredningen lämnade den 22 december 2004 delbetänkandet Vissa tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor (SOU 2004:114) . I betänkandet behandlas bl. a. frågor om internationell rättshjälp, brottskatalogen och vissa målhandläggningsfrågor. Betänkandet, som har remissbehandlats, bereds i Justitiedepartementet.

Den 15 november 2006 lämnade beredningen betänkandet Ett nytt grundlagsskydd för tryck- och yttrandefriheten ? (SOU 2006:96) . I betänkandet, som har kommit att kallas debattbetänkandet, presenteras tre olika alternativa modeller för grundlagsreglering av tryck- och yttrandefriheten. Två av alternativen innebär att tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen upphävs och grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten får en helt annan utformning än den nuvarande. Det tredje alternativet innebär bl. a. att tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen läggs samman till en ny yttrandefrihetsgrundlag. Att behålla tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen i nuvarande utformning, eventuellt med några smärre justeringar för att komma till rätta med vissa tillämpningsproblem, nämns också som ett alternativ för framtiden. I debattbetänkandet har beredningen också presenterat förslag till lösningar av några av de problem som beredningen har identifierat. Betänkandet har remissbehandlats.

Genom tilläggsdirektiv den 7 juni 2007 beslutade regeringen att beredningen dels ska omvandlas till en parlamentarisk kommitté, dels ska överväga vissa frågor (dir. 2007:76)." , 365f.

Beträffande kommitténs långsiktiga arbete anger Dir. 2008:42 bl. a. : "Som tidigare har nämnts är det angeläget att fortsätta beredningens arbete med att överväga om man i längden bör behålla en teknikberoende grundlagsreglering av tryck- och yttrandefriheten. I uppdraget ingår att analysera de

för- och nackdelar som en teknikberoende reglering kan medföra. Utgångspunkten för det fortsatta arbetet ska vara att skyddet för tryck- och yttrandefriheten i de traditionella medierna ska vara starkt. Det gäller framför allt tidningar, böcker, radio och TV som alltså får anses ha en särskild betydelse för den fria åsiktsbildningen i samhället. För dessa medier är de centrala tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principerna av grundläggande betydelse. Det gäller såväl meddelarfriheten med ensamansvaret, förbudet mot censur och hindrande åtgärder som etableringsfriheten. Även brottskatalogen och den särskilda rättegångsordningen – med juryprövning - är för dessa medier av särskild betydelse. De principer som bär upp det nuvarande systemet ska alltså behållas för dessa medier. ...

Om beredningen bedömer att det inte är möjligt att hitta en ny teknikberoende regleringsmodell som ger ett tillräckligt starkt skydd för tryck- och yttrandefriheten, ska den inom ramen för nuvarande ordning göra en allmän översyn av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen med inriktningen att göra de båda grundlagarna så tydliga och lättillämpade som möjligt. Beredningen ska också överväga om det är möjligt att flytta detaljbestämmelser i grundlagarna till vanlig lag samt om möjligheterna att komplettera grundlagsbestämmelserna med tillämpningsbestämmelser i lag bör utökas.” , s.374-377.

Eventuellt flyttande av detaljbestämmelser till vanlig lag innebär upphävande av grundlagsskydd. När det talas om den nuvarande grundlagsregleringen som teknikberoende menas, att grundlagsskyddet (ändringar kräver två likalydande riksdagsbeslut med mellanliggande val) hänförs till olika framställnings- och distributionssätt; det tryckta ordet skyddas av tryckfrihetsförordningen och andra tekniker, medier för det fria ordet skyddas av yttrandefrihetsgrundlagen. Bestämmelser i sammanhanget finns också i regeringsformen (RF).

3. Ett nytt grundlagsskydd för tryck- och yttrandefriheten? (SOU 2006:96)

Beträffande resultatet av remissbehandlingen av ovanstående betänkande uttryckte regeringen, att det ”ger inte stöd för att ge beredningen fortsatt uppdrag att arbeta med någon av de presenterade modellerna för grundlagsreglering av tryck- och yttrandefriheten. Beredningens arbete har dock visat att det finns brister med den nuvarande teknikberoende regleringen. Samtidigt har denna reglering goda skäl för sig. Historiskt sett har det nämligen visat sig att skyddet för de tekniska hjälpmedel som används för att framställa och distribuera meddelanden är väl så centralt som skyddet för meddelandena som sådana. I olika länder och historiska skeden har vidare angreppen mot tryck- och yttrandefriheten ofta skett genom ingripanden eller inskränkningar i enskildas rätt att fritt förfoga över viss teknik. De brister som finns med den nuvarande regleringen är dock enligt regeringens uppfattning ändå sådana att det finns skäl att låta beredningen fortsätta det arbete som den inlett med att överväga om man i längden bör bibehålla en teknikberoende grundlagsreglering av tryck- och yttrandefriheten. Resultatet av beredningens arbete kan därför bli föremål för en bred debatt om det framtida grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten och vara vägledande för regeringens fortsatta ställningstagande i frågan.” , s. 366-367.

Debattbetänkandet SOU 2006:96 och dess remissbehandling gav, som sagt, knappast stöd för en ny grundlagsreglering av tryck- och yttrandefriheten: ”Som beredningen har framhållit i debattbetänkandet lämnar såväl tryckfrihetsförordningen som yttrandefrihetsgrundlagen i och för sig stort utrymme för nya tekniker att falla in under grundlagsskyddet. Risken för att nya medieformer och ny teknikanvändning ska falla utanför skyddet just på grund av tekniken är därmed enligt beredningen inte särskilt stor. Beredningens bedömning, att teknikberoendet för närvarande och under åtminstone tio år inte kan förväntas utgöra något verkligt stort problem, framstår inte som osannolik.” , s.368 .

Både tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen har visat sig vara anpassbara till nya medieformer och ny teknik.

4. Skyddet för den personliga integriteten m. m.

Regeringen skrev i Dir. 2008:42: ”Enligt beredningens ursprungliga direktiv (dir.2003:58) ska den analysera om det frivilliga grundlagsskyddet enligt 1 kap. 9 § YGL kan komma i konflikt med bestämmelser som har till syfte att skydda den personliga integriteten. Beredningens arbete i den delen har ännu inte redovisats. Frågor rörande integritetsskydd har dock delvis behandlats i beredningens debattbetänkande där det konstateras att enskildas privatliv, i ett internationellt perspektiv har ett relativt svagt skydd i den svenska lagstiftningen. Flera av remissinstanserna har också pekat på balansen mellan yttrandefrihetsintresset och skyddet för den personliga integriteten. Bland annat har Integritetsskyddskommittén konstaterat att den svenska tryckfrihetens unikt starka ställning medför ett svagt integritetsskydd vilket får ofördelaktiga konsekvenser för den enskildes skydd för sitt privatliv.

Regeringen anser att frågan om balansen mellan skyddet för tryck- och yttrandefrihet å ena sidan och skyddet för enskildas integritet och privatliv å den andra bör analyseras, bl. a. mot bakgrund av att Internet har ökat möjligheterna att ge känslig information stor spridning.”, s. 377.

Här finns en skillnad i förhållande till kontinentala EU-länder. Öppenheten för allmänheten i Sverige i stället för slutenhet för makthavare försvårar korruption, bestickning, mutor. Offentlighetens ljus hindrar skumraskaffärer. Integritet för makthavare får i Sverige ge vika för allmänintresset av genomlysning av verksamheter och fakta. Meddelarfrihet och meddelarskydd (källskydd) för offentligt anställda är unika och centrala för den fria åsiktsbildningen, debatten och korrigeringen av missförhållanden i Sverige. Därför finns starka skäl för att inte ändra balansen mellan yttrandefrihetsintresset och skyddet för den personliga integriteten i TF och YGL.

5. Ny yttrandefrihetsgrundlag? Yttrandefrihetskommittén presenterar tre modeller (SOU 2010:68)

De tre modellerna kallas Ansvarsmodellen (kap.7 och bilaga 4 lagtext), Verksamhetsmodellen (kap. 8 och bilaga 5 lagtext) och Ändamålsmodellen (kap.9 och bilaga 6 lagtext).

Ansvarsmodellen omfattar enbart yttranden i massmedier och kräver för att grundlagsskyddet ska uppkomma ”att någon tydligt träder fram och tar ansvar, antingen för ett enskilt yttrande eller för en klart definierad verksamhet.”, s. 138f.

Verksamhetsmodellen omfattar enbart yttranden i massmedier vilka ges ut av ”massmediaföretag”, ”sammanslutningar och enskilda vilkas huvudsakliga verksamhet består i att på yrkesmässiga grunder framställa eller sprida massmedier.”, s. 140.

Ändamålsmodellen omfattar enbart yttranden i massmedier och ”utgår i övrigt från ändamålet med yttrandena och ger ett särskilt starkt grundlagsskydd åt yttranden med ett opinionsbildande, journalistiskt, litterärt eller konstnärligt syfte. Denna formulering är i sina huvuddrag hämtad från EU:s dataskyddsdirektiv.”, s. 142.

För en genomgripande kritik av modellerna, se Särskilt yttrande av ledamöterna Lena Blixt och Erik Wassén och experterna Per Hultengård, Jens Karlsson, Kristina Lidehorn och Katarina Rikte., s.341f.

6. TF och YGL i EU

I kap. 4 i betänkandet redogörs för konfliktytorna mellan den svenska regleringen av tryck- och

yttrandefriheten och EU-rätten. Någon analys av hur de framlagda grundlagsmodellerna förhåller sig till EU-rätten görs inte i betänkandet utan kommer först senare under utredningen. Till den analysen får vi återkomma. Här ska vi beskriva det minerade område som det är fråga om och faran att väcka den björn som sover med en helt ny grundlagsreglering.

Betänkandet berör framför allt två frågeställningar i fråga om EU-rätten.

”Den första frågeställningen rör relationen mellan de svenska grundlagarna och EU-rätten. Finns det några rättsliga gränser för hur långt överföringen av beslutskompetens till EU kan gå ? ...

Den andra frågeställningen tar sikte på relationen i sak mellan TF/YGL och EU-rätten. I den delen berörs tänkbara konflikter med EU-rätten. Där behandlas även frågan om vilka metoder som har använts för att undvika situationer där de två rättssystemen framstår som oförenliga.” , s. 76 .

I sammanhanget används Lotta Lerwalls rapport, ”Tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens förhållande till EU-rätten” till Yttrandefrihetskommittén. Det bör uppmärksammas, att rapportens genomgång av ett tjugotal rättsakter avser rättsläget före Lissabonfördraget.

På den första frågeställningen om relationen mellan de svenska grundlagarna och EU-rätten finns två synsätt.

Dels EU:s om EU-rättens företrädare framför både nationella lagar och grundlagar. ”Att unionsrätten har företrädare även framför nationella grundlagar klargjordes uttryckligen i ett avgörande från år 1970 (mål 11/70, Internationale Handelsgesellschaft), då domstolen slog fast att 'giltigheten av en gemenskapsrättslig åtgärd, eller dess effekt i en medlemsstat, inte kan påverkas av påståenden om att den strider mot grundläggande rättigheter i medlemsstatens konstitution eller mot nationella konstitutionella principer.' ” , s. 81 .

Därmed kullkastas demokratin i nationen. ”Det här synsättet har inte varit okontroversiellt. Särskilt på området för grundläggande fri- och rättigheter har det hävdats att i vissa situationer måste det på nationell nivå kunna prövas om en EU-rättslig regel är förenlig med det rättighetsskydd som tillkommer medborgarna enligt den nationella grundlagen.” , s. 81. Den tyska författningsdomstolen har t. ex. gjort så gällande, liksom Højesteret i Danmark.

Och dels finns det nationella svenska, från EU avvikande synsättet som emanerar från bestämmelserna för överlåtelse av beslutskompetens till EU. 1) ”Vad som avses är situationen då en EU-rättsakt framstår som oförenlig med riksdagens överlåtelsebeslut. Det kan vara någon av följande situationer.

a) EU överskrider sin befogenhet genom att fatta beslut på ett område där Sverige och de andra medlemsstaterna inte har tilldelat unionen beslutskompetens.

b) EU-organ beslutar på ett sätt som 'rör principerna för statskicket' i den mening som avses i 10 kap. 5 § första stycket RF. Det torde t.ex. kunna aktualiseras om det antas en rättsakt med ett innehåll som riksdagen inte förutsåg vid överlåtelsen och som står i strid med viktiga svenska konstitutionella principer. En dom från EU-domstolen om hur en rättsakt ska tolkas kan leda till samma situation. Domen blir ju, enligt EU-rätten, bindande för Sverige även om den står i strid med grundläggande konstitutionella principer här. Ett tänkbart exempel berörs av konstitutionsutskottet i dess yttrande över Lissabonfördraget (se avsnitt 4.3.4 nedan). I yttrandet behandlas svårigheterna att förutse samarbetet på det straffrättsliga och polisiära området och vilka effekter det kan få på TF/YGL-området.” ,s.86.

I avsnittet ”Några juridiska utgångspunkter” formulerar kommittén de båda synsätten beträffande TF och YGL så här:

1) Ang. bestämmelserna för överlåtelse av beslutanderätt till EU, se Kaj Lidén, ”Lissabonfördraget: Kritik av regeringens proposition 2007/08:168. Folkomröstning om EU:s nya grundlag! Riksdagens behandling ska ske i den ordning som gäller för stiftande av grundlag!”, www.nejtill.eu.se/botkyrka

”Det EU-rättsliga synsättet innebär att om EU-domstolen konstaterar att TF eller YGL i något avseende står i strid med unionsrätten, då blir domstolens tolkning av rättsläget direkt tillämplig här. Domstolar och myndigheter ska i det läget tillämpa TF och YGL så att de stämmer överens med EU-rätten. Beroende på omständigheterna kan den svenska regleringen dessutom behöva ändras av riksdagen.

Det nationella svenska synsättet betonar, som framgått ovan, principen om att EU har tilldelats kompetens av medlemsstaterna. Den här överföringen av beslutanderätt är dock kringgärdad med vissa grundlagsfästa restriktioner. EU-rätt som överskrider dessa förbehåll är oförenlig med överlåtelsebeslutet och blir därför inte giltig här. Så skulle t. ex. läget bli om en EU-rättslig bestämmelse väsentligt rubbade de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga grundprinciperna.” , s. 104f.

Kommittén kommer till en slutsats att det nationella svenska synsättet ska bibehållas, men med viss uppluckring. ”Vi har diskuterat vilket det övergripande förhållningssättet bör vara till EU-rätten under arbetet med de olika regleringsmodellerna. Slutsatsen är att det inte finns anledning att frånga det principiella synsätt som har gällt i tidigare lagstiftningsärenden på det här området och i fråga om överlåtelse av beslutanderätt till EU.

Under arbetet med modellerna ska sålunda en prövning göras av vilka förändringar som framstår som sakligt motiverade och möjliga. I det arbetet ingår att överväga ändringar som motiveras av de EU-rättsliga åtagandena. Anpassningen till EU-rätten får dock inte gå så långt att de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga grundbultarna äventyras. En så långtgående anpassning vore oförenlig med synsättet att 10 kap. 5 § första stycket RF innebär en gräns för EU-rättens inflytande på vissa grundläggande konstitutionella principer. Det skulle dessutom stå i strid med kommitténs direktiv eftersom grundprinciperna i TF och YGL ska behållas.” , s. 110 .

De grundbultar som kommittén talar om framgår av kap. 2. ”Det brukar framhållas att TF och YGL vilar på vissa grundprinciper. Dessa kan benämnas och presenteras på lite olika sätt. Ett vanligt framställningssätt är att tala om att systemet bygger på principerna om

- censurförbud
- etableringsfrihet
- ensamansvar
- meddelarskydd
- särskild brottskatalog och
- särskild rättegångsordning

Av central betydelse för grundlagssystemet är även den s k exklusivetsprincipen. Den ska garantera att TF:s och YGL:s särställning som straff- och processlagar på tryck- och yttrandefrihetens område inte urholkas. Dessa grundbultar presenteras kortfattat nedan.” , s. 41f.

Meddelarskyddet, exempelvis, innefattar meddelarfrihet, anskaffarfrihet, rätt till anonymitet, efterforskningsförbud och repressalieförbud och ger det starkaste skyddet i världen för offentligtanställda uppgiftslämnare och har en oerhörd betydelse för den fria åsiktsbildningen, demokratin och bekämpningen av korruption och andra missförhållanden i Sverige.

Problemet är , att dessa grundbultar inte är givna i EU. Det finns flera skäl för oro.

För det första den svenska förklaringen om offentlighetsprincipen och meddelarfriheten till anslutningsavtalet från 1994 till EU blev inte gemensam med EU:s medlemsländer och därmed inte folkrättsligt bindande. ”I samband med det svenska anslutningsavtalet till EU från juni 1994 gjorde Sverige en ensidig förklaring rörande offentlighetsprincipen och meddelarfriheten. Man förklarade att

'offentlighetsprincipen, särskilt rätten att ta del av allmänna handlingar och grundlagsskyddet för meddelarfriheten, är och förblir grundläggande principer som utgör en del Sveriges

konstitutionella, politiska och kulturella arv.'

I en svarsförklaring från medlemsstaterna förklarades att de förutsatte 'att Sverige som medlem i Europeiska unionen kommer att fullt ut följa gemenskapsrätten i detta avseende.' ”, s. 87

För det andra: ”I samband med sk Europeiska konventet 2002-2003 och regeringskonferensen 2003-2004 fick dåvarande regeringen inte gehör för att EU skulle införa meddelarfrihet och meddelarskydd (källskydd) i det nya fördraget och så blev det inte heller med Lissabonfördraget. EU får alltså inte meddelarfrihet och meddelarskydd, som Sverige haft grundlagsskyddade som grundläggande principer för den fria åsiktsbildningen.” Se Kaj Lidén, ”Lissabonfördraget: Kritik av regeringens proposition 2007/08:168. Folkomrösta om EU:s nya grundlag! Riksdagens behandling ska ske i den ordning som gäller för stiftande av grundlag!”, s11, på www.nejtilleu.se/botkyrka .

För det tredje visar Lavaldomen den 18 december 2007 att skyddet för ”en i fördraget garanterad grundläggande frihet”, såsom den fria rörligheten av varor eller friheten att tillhandahålla tjänster är överordnad grundläggande mänskliga fri- och rättigheter i EU. ”94. I domarna i de ovannämnda målen Schmidberger och Omega fastslog domstolen att utövandet av de i dessa mål aktuella grundläggande rättigheterna, det vill säga yttrande- och mötesfriheten respektive skyddet för mänsklig värdighet, inte undgår tillämpningsområdet för bestämmelserna i fördraget. Dessa rättigheter måste utövas i samklang med de krav som följer av de i fördraget skyddade rättigheterna och i överensstämmelse med proportionalitetsprincipen (se för ett liknande resonemang domarna i de ovannämnda målen Schmidberger, punkt 77, och Omega, punkt 36).” Lavaldomen den 18 december 2007, mål C-341/05, s. 22.

För det fjärde kan det exempelvis mycket väl uppstå problem med artikel 6 i EU-fördraget. ”Det anförs i rapporten att tryck- och yttrandefrihet visserligen är gemensam för medlemsstaternas rättsordningar. Reglerna om en särskild processordning, ensamansvar m. m. är dock unika för Sverige och är därmed inte gemensamma för alla medlemsstater, vilket gör att det inte alls är säkert att EU-domstolen skulle acceptera dessa som allmänna rättsprinciper. Det är således inte säkert att undantag för reglerna i TF och YGL kan godtas med hänvisning till artikel 6 i EU-fördraget.” , s.94

För det femte rättsfall visar, som också berörts ovan, på en skrämmande avsaknad av meddelarskydd, meddelarfrihet o dyl i EU: ”EU-domstolen fann i fallet A.G.M mot Lehtinen (c-470/03) att staten Finland kunde bli skadeståndsskyldig för uttalanden i bl. a. TV som hade gjorts av en statligt anställd. Uttalandena bedömdes medföra en otillåten begränsning av den fria rörligheten av varor. Finland, som inte har någon motsvarighet till TF och YGL, anförde yttrandefriheten i artikel 10 Europakonventionen som skäl för att rättfärdiga de uttalanden som hade gjorts av tjänstemannen.

Det andra avgörandet, Franchet and Byk v Commission (T-48/05), avsåg att ett EU-organ (OLAF) hade läckt information till media om en pågående utredning av två anställda. OLAF hade även lämnat ut information om de anställda till rättsliga organ och till EU-institutioner.

Förstainstansrätten ansåg detta strida mot sekretessregler, god förvaltning och principer om oskuldspresumtion.” , s. 99 .

Det finns alltså all anledning att försvara den svenska tryck- och yttrandefriheten, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen !

7. En yttrandefrihetsgrundlag för alla yttranden ?

I kap. 5 tar Yttrandefrihetskommittén upp frågan om att införa en grundlagsreglering för alla typer av yttranden oavsett framställningsform som har diskuterats länge. ”Vi har dock kommit fram till att

en generell grundlag inte är ett hållbart alternativ till dagens reglering, bl.a. av de skäl som har anförts av tidigare utredningar. Problemen behandlas i avsnitten 5.3 och 5.4.” ,s. 114 .”Vår slutsats är alltså att en generell yttrandefrihetsgrundlag inte kan genomföras om de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga grundprinciperna ska behållas ungefär som idag. Ett system som är frikopplat från krav på medieanvändning skulle behöva utformas enligt helt andra principer än de som bär upp TF och YGL. Även bortsett från att detta skulle strida mot kommitténs direktiv bör det inte komma i fråga.” , s. 131 .

Det är bra, att en sådan generell yttrandefrihetsgrundlag inte är ett alternativ till tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen för kommittén.

8. Slutsats : Bevara TF och YGL !

I avsnitt ”6. TF och YGL i EU” redogjordes för konfliktytorna mellan tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen å ena sidan och EU-rätten å den andra och de risker som finns att de unika svenska grundbultarna som exempelvis meddelarskydd, meddelarfrihet o dyl för den fria åsiktsbildningen och demokratin inte får vara kvar.

De riskerna blir akuta om en ny, teknikoberoende grundlagsreglering ersätter TF och YGL, för då ges en anledning för EU-domstolen att i rättsfall pröva den nya grundlagsregleringens överensstämmelse med EU-rätten och då är loppet kört för det nationella svenska synsättet. Man ska inte väcka den björn som sover.

Förutom de sakliga skälen för bevarandet av det starkaste skyddet för tryck- och yttrandefriheten genom TF och YGL, finns femton år av acceptans för tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen från EU-medlemsländernas sida vid antagande av rättsakter på EU-nivå, vilket utgör starka skäl för att hålla fast vid TF och YGL. I t. ex. avsnittet ”Undantag med hänvisning till tryck- och yttrandefriheten” i betänkandet framgår denna acceptans. ”I ett antal rättsakter (främst rambeslut men även direktiv) finns det uttryckliga hänvisningar till medlemsstaternas regleringar på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. En formulering som förekommer relativt ofta är att rättsakten i fråga 'inte hindrar att medlemsstaterna tillämpar sina konstitutionella regler om (bl. a.) tryckfrihet och yttrandefrihet i andra medier'. Gemensamt är att detta – med något undantag – uttrycks i ingressen till respektive rättsakt, men inte i någon motsvarande egen artikel i själva rättsakten. Det gäller framför allt rambeslut inom det straffrättsliga samarbetet (ofta i frågor om s. k. ömsesidigt erkännande i olika avseenden).

I förarbetena till införlivandet i nationell rätt har det från svensk sida anförts att skrivningarna i ingresserna innebär att TF och YGL undantas från respektive rambesluts tillämpningsområde.” , s. 93

Visserligen kan hållbarheten ifrågasättas när undantag bara uttrycks i ingressen och inte i någon artikel i själva rättsakten. Men den odemokratiska EU-domstolen har inte ingripet.

Tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen har på så sätt fått en acceptans i EU-sammanhang.

Slutsatsen är, att TF och YGL måste slås vakt om.

Professor Sveker Gustavsson har på ett mycket uttrycksfullt sätt formulerat denna slutsats – som också återges i betänkandet. ”Inget medlemsland har någon erfarenhet av vad det innebär att aktivt grundlagsstifta i strid med unionsorganens tolkning av EG-rätten. Risken är stor, menar jag, att sådana försök kan ta en ände med förskräckelse – på så sätt nämligen att unionen i förödmjukande form klargör var gränserna går för den svenska yttrandefriheten. Min slutsats blir följaktligen, att det

är bättre att lappa och laga på den nuvarande regleringen. Vår nationella äganderätt till frågan – i den mån vi anser denna vara viktig - tror jag försvaras bättre, om vi hänvisar till urgammal sed och nationella särdrag.

Hur det faktiska statsskicket, som kringgärdar yttrandefriheten, faktiskt är beskaffat är långtifrån glasklart. Det talar för att inte gå alltför radikalt tillväga. Att övertyga övriga medlemsländer om fördelarna med vår betydligt mera massmedie- och fackföreningsvänliga reglering av meddelarfriheten och den särskilda yttrandefriheten kan lätt utvecklas till en lek med elden. Den större konstitutionella frågan – huruvida vi äger vårt statsskick – kan komma att aktualiseras.”, s. 108. 2)

Redan nu borde Yttrandefrihetskommittén ha kommit fram till slutsatsen, att kommittén ska hålla fast vid TF och YGL i det fortsatta arbetet. Men så är inte fallet. ”I detta delbetänkande ligger fokus på en presentation av, och en diskussion kring tre möjliga alternativa modeller för en grundlagsreglering av yttrandefriheten. Först i slubetänkandet planerar kommittén att ställa den av de tre alternativa modellerna som bedöms bäst mot den nuvarande regleringen.”, s. 60 .

Men ledamöterna Lena Blixt och Erik Wassén samt experterna Per Hultengård, Jens Karlsson, Kristina Lidehorn och Katarin Rikte har i särskilt yttrande framhållit redan på detta stadium sin tveksamhet till att någon av modellerna ger ett tillräckligt starkt skydd för tryck- och yttrandefriheten. ”Med den vägledning som kommittén erhåller från synpunkter på debattbetänkandet kommer en modell att arbetas fram varefter slutlig ställning tas till om den modellen ger ett tillräckligt skydd för tryck- och yttrandefriheten. Det vore att gå händelserna i förväg att redan nu konstatera att detta inte är möjligt men vi är tveksamma till det. Kommittén har sannolikt därför att i det fortsatta arbetet i stället göra en allmän översyn av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.”, s.343 . De båda ledamöternas och de fyra experternas kritik av de tre modellerna är förödande. , s. 341f. Det finns skäl att återkomma till kritiken av modellerna.

Ingen av modellerna håller måttet och det finns ingen anledning att med en ny, teknikoberoende grundlagsreglering riskera att ge sig ut på det minerade fält som EU-rätten utgör och förlora grundbultarna för den svenska tryck- och yttrandefriheten som är själva grunden för den fria åsiktsbildningen och demokratin i Sverige.

Försvara tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen !

Kaj Lidén

ordf. ,Folkrörelsen Nej till EU – Botkyrka

www.nejtill.eu/botkyrka

2) Citatet kommer från professor Sverker Gustavssons uppsats ”Yttrandefriheten och statsskicket” i boken, Anders R Olsson, Lars-Gunnar Liljestrand (red.) , ”Till tryckfrihetens försvar – en ögnasten i ett fritt rike”, Studentlitteratur 2009, s. 101.